

ALENA MORNŠTAJNOVÁ

Psaním sice žiju, ale zároveň
mám v životě i jiné věci

Když vyjde nová kniha Aleny Mornštajnové (59), jde o událost. Tentokrát je to ale jiné – jednu z nejprodávanějších českých autorek obvinila výtvarnice Toy Box, že pro zápletku *Lesu v domě* zneužila její traumatický osobní příběh. Spisovatelka to popřela, přesto se nevyhnula mediálnímu lynči. „Vzalo mi to i chuť psát,“ říká.

Barbora Cihelková

Les v domě pojednává o zlu páchaném ve zdánlivě běžné rodině, přičemž hlavní postavou je trpící dítě. Práce na temném tématu může být psychicky náročná. Jaké to bylo pro vás?

Psaním sice žiju, ale zároveň mám ve svém životě i jiné věci, které mě rozptýlí, třeba svoji rodinu nebo domek, který jsme renovovali a stále ještě není úplně hotový. Nepříjemné myšlenky na téma knihy přicházely spíš v noci. Stávalo se, že jsem se probudila a nemohla znovu usnout, zvlášť v obdobích, kdy jsem psala pasáže o nejtěžších okamžicích hlavní hrdinky.

S takovými stavy mám zkušenost z práce na předchozích knihách, vím už tedy, co mi pomůže. Je to vymyšlení příběhu dětské knížky, kterým v tu chvíli zaměštnám hlavu. Uklidní mě to tak, že usnu.

Už jako malá jsem si oblíbila příběhy, které jsou laskavé, a právě takové se snažím pro děti psát. Práce na dětských knihách je mojí duševní hygienou. Protože co je hezčího než návrat do krajiny dětství? Sama jsem měla dětství pěkné, ráda na něj vzpomínám.

Co si z té doby ráda vybavujete?

Maminka, babička a teta si vždycky odpoledne sedly ke káfičku a povídalo se, semlelo se všechno možné. Sedávala jsem s nimi a cítila příjemné teplo. Babička k nám chodila každý den, teta pracovala jako učitelka a pravidelně mi nosila knížky. Měli jsme takovou ženskou domácnost, i když tatínek byl také přítomný.

Dětství i celý život jsem prožila ve Valašském Meziříčí. Naše rodina se tam dostala jako náplava. Dědeček z maminy strany byl voják a ti se často stěhovali, jedním z míst, kde s babičkou zakotvili, bylo právě Valašské Meziříčí. Dědeček tam zemřel, nebylo mu ani padesát, a babička se třemi dětmi už zůstala.

Tatínkova rodina do Meziříčí přišla po válce, dědeček si u náměstí zařídil dubařskou ordinaci, ale nestihl ji ani otevřít, komunisti mu ji sebrali.

Jak se vaše rodné město za tu dobu proměnilo?

Z dětství si Meziříčí pamatuji jako město s kouzelnými uličkami v původní staré zástavbě. Milovala jsem ulici, která se jmenovala Zádruha, lemovaly ji malé domky s dvorky. Teď tam stojí paneláky. Stále se v Meziříčí najdou pěkná zákoutí, ale už to není takové jako kdysi.

Povídáme si ve vašem pražském bytě, kde příležitostně pracovně pobýváte. Píše se vám lépe doma v Meziříčí, nebo tady?

Píše se mi dobře i tady, ale doma je doma. Obvykle píšu na počítači, ale *Les v domě* jsem psala částečně rukou do sešitu, třeba když jsem zrovna někam cestovala. Slyšela jsem, že propojení práce ruky a myšlení vede k lepšímu fungování mozku. Byla jsem k tomu původně skeptická, ale zjistila jsem, že to má něco do sebe.

Podívejte, kolik je na světě knih s mužským hrdinou. Proč bych jako žena měla psát o mužích?

Když píšete rukou, začnete přemýšlet jinak. K napsanému se nemůžete neustále vracet a přepisovat jako v počítači. Než něco napíšete, musíte si to lépe promyslet, což vás přiměje víc se soustředit. Ale když jsem doma, vracím se přirozeně k počítači.

Včera jste měla besedu se čtenáři v Nymburku, za chvíli odjždíte na další do Brandýsa nad Labem. Neunavuje vás to?

Besedy samotné mě nabíjejí. Co mě vyčerpává, je cestování na ta místa.

Čím cestujete?

Většinou vlakem. Ve vlaku trávím hodiny a hodiny. Když se mě někdo zeptá, jak jsem ke kterému příběhu přišla, obvykle odpovím, že ve vlaku. Jistěže taky někdy koukám během cesty do mobilu, ale často si povídám s lidmi. Při tom se dozvíte úžasné věci!

Zjistila jsem, že otevřenější bývají starší lidé, obzvláště starší dámy si povídají rády. Někdy vyprávějí takové věci, že si říkám – tohle kdybych napsala, leckdo by si fukal na čelo, že mám příliš bujnou fantazii.

Ve vlaku jste přišla i na námět své poslední knihy, jak jste už v médiích zmínila...

Ano, šlo o střípek rozhovoru z vlaku. Nechci být konkrétnější, abych neprozradila, o čem přesně *Les v domě* pojednává, i když někteří to už vědí, aniž by knihu četli, protože o obsahu se v médiích a na sociálních sítích zverbně mluvílo a psalo poté, co mě výtvarnice Toy Box obvinila, že jsem jako zápletku použila její osobní příběh, s nímž se kdysi svěčila jednomu médiu. Samozřejmě to

není pravda, s Toy Box soucítím, ale její traumatický příběh jsem donedávna neznala.

Toy Box to napsala na Facebook. Jaká byla vaše reakce, když jste se o tom dozvěděla?

Zrovna jsme se stěhovali. Nosila jsem bedny, vybalovala a mezitím občas koukla do telefonu. Tušila jsem, že to nebude dobré. To nejhorší přišlo prvního května. Jela jsem pracovně z Meziříčí do Prahy. Ve vlaku jsem měla celé čtyři hodiny na to, abych si na mobilu přečetla všechny diskuze a komentáře, které se toho obvinění týkaly. V Praze jsem pak myslela, že nedokážu vystoupit z vlaku, jak se mi chvěly nohy. Trvalo tak dva tři dny, než jsem ten šok zpracovala. Vzalo mi to i chuť psát, snad to za nějaký čas přejde, ale nevím... Už se o tom raději nechci bavit.

V přístupu k psaní jste disciplinovaná. Psala jste i *Les v domě* poctivých několik hodin denně?

Ano, na psaní si vždy vyhradím určitý čas a ten ráda naplním, cítím se pak příjemně.

Když člověk sedne k počítači, má tendenci dělat i jiné věci, třeba odpovídat na e-maily. Spisovatelka Markéta Pilátová mi dala radu, která mi změnila život – potřeba je psát vždy dopoledne a organizační věci, jako je domlouvání besed, nechat na odpoledne, kdy už mozek nebyvá tolik tvůrčí.

Snažím se tím řídit a dost mi to pomáhá, i když někdy zvítězí moje potřeba mít před psaním čistý stůl a vyřízené všechno kolem.

V kolik hodin ráno obvykle začínáte?

Asi v devět, cvičím předtím ještě jógu, to mi zabere tak tři čtvrtě hodiny. Vidíte, to mi připomíná, že jsem dneska vynechala, ráno jsem byla ve Snídani na Nově, tak jsem to ještě nestihla, nějak jsem zapoměla.

Cvičíte jógu už dlouho?

Začala jsem, když se mi narodila dcera Radka, to mi bylo pětadvacet, takže to bude nějakých pětatřicet let. Cvičím roky stejnou sestavu. Původně jsem chodila na hodiny jógy s instruktorem, vydrželo mi to docela dlouho, asi deset let, ale pak jsem zjistila, že mi na józe vyhovuje fyzické cvičení, ale už ne tolik ta duchovní omáčka okolo.

Když jsem začala mít pocit, že na lekcích trávíme víc času rozmlouváním než cvičením, přestala jsem tam chodit. Od té doby se

→

snažím cvičit doma, pořídila jsem si k tomu nějaké knížky. Domácí cvičení má i nevýhody, někdy něco přeskočím nebo zkrátím, když mě to zrovna nebaví. Cvičit musím i kvůli svým zdravotním problémům, je to pud sebezáchovy. Využívám taky rotoped, pustím si u toho něco do sluchátek a jedu.

Dokážete jako spisovatelka relaxovat i čtením?

Čtu ráda, je to pro mě únik do jiného světa. Jsem členka Klubu knihomolů u nás v Meziříčí, každý měsíc se scházíme a povídáme si o knihách. Relaxuji taky zahradničením, i když jsem špatný zahradník. U domu máme

zatím spíš staveniště než zahradu, ale na podzim ji založíme. Chtěla bych, aby byla hezká, zároveň aby na ní nebylo až moc práce.

Líbí se mi zahrada přírodní, ve stylu louky. Když se seká sekačkou, myslím na všechny ty drobné živočichy v trávě, které to zahubí. A jak nebudou oni, nebudou ani ptáci... Sekání je taková módní záležitost, nemám to ráda.

Ale abych se ještě vrátila ke čtení, na které jste se ptala, doporučila bych knihu od Isaaca Asimova – Já, robot. Asimov ji napsal v padesátých letech a už tehdy předpověděl problémy, které může přinést umělá inteligence.

***Když píšete rukou,
začnete přemýšlet jinak.
K napsanému se nemůžete
vracet a přepisovat***

Mluví se o tom, že by umělá inteligence mohla nahradit i spisovatele...

Nemyslím si, že se to stane. Obávám se spíš toho, že by umělá inteligence jednou mohla vyhodnotit situaci tak, že my lidé ničíme planetu, což je pravda, a pak s námi v dobrém úmyslu pěkně zatočit. Podobně jako to hrozilo právě ve zmíněné vizionářské knize Isaaca Asimova.

K technickému pokroku mám spíš opatrný vztah. Používám sice například Facebook, ale nechci na něm trávit víc času, než je nutné. Pravda je, že jsem stále dostupná na Messengeru, ale to je hlavně kvůli kontaktu s dcerami. Jednu mám v Praze a druhou v Brně, tak mi nic jiného nezbyvá.

Kolik máte vnučat?

Tři. V Brně holčičku Helenku, která už chodí do první třídy. Tady v Praze máme čtyřletou Alenku a dvouletou Simonku. Jsem špatná babička, to přiznávám. Chtěla bych se jim věnovat víc, trávit s nimi víc času, ale jsem hodně zaměstnaná a taky je to složitější tím, že bydlí daleko od nás. Kdyby byli v Meziříčí, bylo by to jednodušší. Ale navštěvujeme se, jak jen to jde.

Z vašich slov o zahradě je zřejmé, že téma ekologie vám není cizí. Třídíte třeba odpad?

No to je snad samozřejmé! Obzvlášť můj muž, ten je na to pedant. Když náhodou vyhodím do směsného odpadu něco, co obsahuje plast i papír, on to pečlivě oddělí a vyhodí do tříděného. Teď jsme zrovna třídili odpadní materiály po stavbě, abychom všechno vyhodili správně. Snažíme se být ohleduplní ke generacím, které přijdou po nás.

Auto už ze zdravotních důvodů neřídím, vlak je stejně nejen ekologičtější, ale i odpo-

Na knize Teribear spolupracovala s Nadací Terezy Maxové. Část výtěžku putovala do dětských domovů.

Autorská čtení a besedy se čtenáři ji prý nabíjejí. „Co mě vyčerpává, je cestování na ně,“ říká.

Foto Profimedia.cz (2)

činkovější. Můžete si v něm číst, poslouchat v klidu audioknihu, aniž byste se museli soustředit i na řízení. Nedávno jsem si třeba poslechla audioverzi Kmotra, kterou výborně namluvil Oldřich Kaiser.

Posloucháte v audioprovedení i knihy, které jste napsala?

Ano, teď jsem zrovna poslouchala tu poslední, čte ji herečka Ivana Uhlířová, a musím říct, že velmi povedeně.

Sama si interprety svých knih nevybírám, ale mám takový sen – aby jednu z nich namluvil Jan Vlasák, moc se mi jeho projev líbí. Jenže to bych musela napsat knihu s mužským vyprávěčem.

Muži bývají ve vašich knihách upozaděni. Proč?

Myslím, že to souvisí s tím, co jsem říkala o svém dětství – vyrůstala jsem v prostředí, kde ženy převažovaly. Tatínek zemřel poměrně mladý, bratra jsem neměla, ani syna. Ženský svět je mi bližší, do mužů tolik nevidím. Mám sice manžela, ale to je relativně malý vzorek k pozorování mužského světa.

Nemyslím, že je to na škodu. Podívejte se, kolik je na světě knih s mužským hrdinou, jistě většina. Tak proč bych jako žena měla psát o mužích?

Jaký je váš postoj k feminismu?

Vždy jsem žila ve vyrovnaných vztazích, nikdy jsem se necítila být na druhém místě. Nemám pocit, že by to muži měli v životě snadnější. Uvědomuji si, že tento můj postoj je daný tím, v jakém prostředí jsem žila. Nepopírám, že existují oblasti, kde jsou ženy znevýhodněné.

Pokud je žena na mateřské a má se vrátit do práce, kde měla úspěšnou kariéru, je to pro ni hendikep. Ale co je lepší pro dítě? Každá žena se s tímto musí vyrovnat sama.

Vlastně i já jsem začala psát až v padesáti letech kvůli tomu, že jsem měla rodinu a málo času. Zvolila jsem si to, co pro mě bylo v danou chvíli podstatnější. Dokud byly dcery malé, chtěla jsem se věnovat jim. Na psaní jsem si udělala čas, až když vylétly z hnízda. Ale vím, že psát je něco jiného než pracovat v profesi, kde potřebujete sledovat pokrok a kde nemůžete jen tak jednoduše začít v padesáti.

Nemrzí vás přece jen někdy, že jste s psaním nezačala dřív?

Vůbec. Když se dívám zpět, nevidím nic, co bych chtěla udělat jinak. Vdávala jsem se v jedenadvaceti, vysokou školu jsem vystudovala až po revoluci, při zaměstnání, kdy už jsem se starala o dvě malé děti. V době, kdy jsem dostudovala, byly dcery ještě v základní škole, já učila angličtinu a překládala.

„Se zdržovátky na procházce u Vltavy,“ napsala k této instagramové fotce s vnučkami.

Foto Instagram

Když bylo dcerám třináct a patnáct, odešla jsem na volnou nohu, dál jsem překládala a také učila v jazykové škole. Tehdy jsem už chtěla zároveň i psát, ale jednak stále ještě nebyl čas, a pak jsem zjistila, že to neumím. (směje se) Musela jsem se to nejdřív naučit.

Umělá inteligence by mohla vyhodnotit situaci tak, že ničíme planetu, a pak s námi zatočit

Musím říct, že v každém období svého života jsem se cítila šťastná. Věděla jsem, že přesně takhle to má být. Splněným snem každého člověka je dělat to, co dělat chce.

Cítila jste obavy, když jste na volnou nohu odcházela?

Měla jsem oporu ve svém muži. Věděla jsem, že se vždycky nějak uживíme. A že kdyby mi to na volné noze nevyšlo, můžu se do zaměstnání vrátit, což jsem na pár let taky udělala, když dcery šly na vysokou a já si nebyla úplně jistá, jestli to finančně zvládneme.

Nějaký čas jsem znovu učila na jazykové škole, protože jsem chtěla, aby studovaly a abych jim k tomu mohla poskytnout zázemí.

Podílel se váš manžel na chodu domácnosti?

Bez toho bych při dětech nemohla studovat ani pracovat. I našim dětem se hodně věnoval, to byla velká pomoc. Když jsem se potřebovala učit, vzal je ven, abych měla klid.

Sice se vracely se zakrvácenými koleny a špinavé, protože jeho přístup byl takový mužský, ale i tak mi to pomohlo. Taky s nimi hodně dělal sporty, bral je na lyže, zatímco já se doma učila.

Když jsme mluvily o józe, zmínila jste, že vám nic neříká její duchovní rozměr. Máte nějakou jinou víru nebo potřebu duchovního přesahu?

Nepatřím k žádné církvi, nejsem pokřtěná, nebyla jsem ve víře vychovávána. Někteří lidé během svého života zažijí něco, co je příměje uvěřit, mě tohle nepotkalo. Ale myslím si, že někdo nebo něco to tady řídit musí. A nepotřebuju vědět, kdo nebo co to je.

barbora.cihelkova@pravo.cz